

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економічної теорії

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА

з Економічної теорії

на тему:

**«Особливості інфляційних процесів в сучасній економіці
України»**

Студентки 2 курсу групи ОПД-21

Височан К.В.

Керівник: викл.

Вірковська А.А.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Члени комісії _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) (прізвище та ініціали)

План

Вступ

Основна частина

1. Суть, форми та причини інфляції.
2. Аналіз інфляційних процесів в національній економіці.
3. Шляхи подолання інфляції в Україні.

Висновки

Список використаної літератури

Вступ

З появою товарного господарства, виникненням грошей та товарно-грошових відносин, таке явище як інфляція, стає «надбанням» людства, своєрідною хворобою економіки різних країн та регіонів, а в сучасних умовах, з розвитком глобалізаційних процесів, набуває ознак епідемії, що дуже швидко розповсюджується майже по всьому світу.

Інфляція є одним із індикаторів макроекономічної нестійкості і фактором, від якого в значній мірі залежить соціально-економічний розвиток країни в цілому. Тому придушення високої інфляції та її підтримання на сприятливому для економіки рівні є ключовою проблемою державної економічної політики.

Серйозним питанням інфляція залишається для України. За останніх одинадцять, більш помірних з погляду інфляції років (з 1 січня 1998 року по грудень 2008 року) інфляція складала 404,8 %. Найбільш вражаючим було зростання цін у 1992 та особливо у 1993–1994 роках, коли інфляція, відповідно, становила 2100, 10256 та 501 % [20, с.82]. Саме у цей проміжок часу було започатковано руйнування фінансового нормування, розпочалося масове завищення цін.

Україна дедалі глибше інтегрується у світову економіку. Активне ж включення до глобальних економічних процесів актуалізує питання про створення в нашій державі низькоінфляційного середовища, тобто підтримки порівняно низької і, головне, контрольованої інфляції, як необхідної передумови сталого економічного зростання. Саме це і зумовлює потребу вивчення та дослідження вказаного питання.

У теперішніх українських джерелах різні аспекти дослідження процесів інфляції і створення умов для забезпечення витривалого економічного зростання економіки України одержали відбиття в наукових працях В. Геєця, А. Даниленка, А. Гальчинського, М. Савлука, С. Корабліна, О.Коваленко, С.Кравченко, О. Мельника, В. Найдьонова, О.Петрик, С. Черненко та інших.

Метою роботи є дослідження та аналіз теоретичних аспектів сутності інфляції та її особливості в Україні, з'ясування ролі регулювання ціноутворення в процесі стабілізації економічної діяльності, розгляд важелів макроекономічної політики для регулювання інфляції в Україні.

Виходячи з поставленої мети, у роботі визначені наступні завдання:

- з'ясувати суть інфляції, її причини, види та соціально-економічні наслідки;
- розглянути національні особливості і світовий досвід подолання інфляції;
- дослідити наслідки державного регулювання ціноутворення для конкурентного підприємства чи галузі;
- ознайомитися з основними напрямками регулювання ціноутворення на ринку монополій;
- з'ясувати як зміна цін на виробничі ресурси впливає на виробничу та комерційну діяльність виробника;
- проаналізувати чинники і системні особливості сучасних інфляційних процесів в Україні;
- розглянути антиінфляційну політику та питання, ризики і перспективи інфляції в Україні.

Об'єктом дослідження є інфляційний процес в умовах стабілізації економічного розвитку в Україні.

Предметом дослідження виступають інструменти й методи впливу на регулювання інфляційних процесів.

Методологічною основою дослідження є системний підхід до аналізу інфляційного процесу, теоретичні концепції щодо прогнозування та регулювання інфляції, які розроблені в наукових працях українських і зарубіжних вчених.

Інформаційну базу дослідження становлять монографії українських і закордонних економістів, статті з періодичних видань, державні законодавчі акти, статистична інформація Державного комітету статистики України.

1. Суть, форми та причини інфляції.

Як економічне явище інфляція існує вже тривалий час. Вважається що її поява пов'язана з виникненням паперових грошей, з функціонуванням яких вона нерозривно пов'язана.

Термін інфляція (від лат. Inflatio - надування) вперше почав вживатися в Північній Америці в період громадянської війни 1861 - 1865 рр. і означав процес збільшення паперово - грошового обігу. В XIX столітті цей термін вживається також в Англії і в Франції. Широкого розповсюдження в економічній літературі поняття інфляції одержало в XX столітті відразу після після першої світової війни.

На початок 90-х років XX сторіччя не було жодної постсоціалістичної країни, яка б не відчула руйнівного впливу інфляції. У класичній економічній теорії інфляція трактується як частина теорії грошей. Вона є процесом підвищення загального рівня цін та зниження купівельної спроможності грошей. Дж.М.Кейнс вперше проаналізував інфляцію як елемент макроекономічної теорії.

Інфляція - багатогранний, складний процес, який чітко відображає всі основні проблеми й суперечності економіки. Найбільш очевидно вона проявляє себе в систематичному переповненні каналів грошового обігу масою надлишкових грошей, що веде до їх знецінення та додаткового перерозподілу національного доходу й національного багатства на шкоду більшості населення. Загальні передумови виникнення інфляційного процесу можна з'ясувати на прикладі аналізу показників трансакційного рівняння:

$$M * V = P * Q,$$

де M — кількість грошей в обігу;

V — швидкість обертання грошової одиниці;

P — середній рівень цін;

Q — фізичний обсяг виробництва.

Звідси

$$P = M * V / Q,$$

Тобто зростання цін може викликатися трьома факторами:

- 1) зростанням кількості грошей в обігу в надлишковому розмірі;
- 2) прискоренням швидкості обігу грошей;

3) скороченням фізичного обсягу виробництва.

Особливостями інфляційного зростання цін у 90-і роки ХХ століття в Україні стали не наслідки війни і циклічні коливання виробничого циклу, а взаємопереплетення низки зовнішніх (зростання цін на світових ринках, скорочення надходжень від зовнішньої торгівлі, від'ємне сальдо платіжного балансу) та внутрішніх (деформація економіки, монополія держави на грошову емісію, монопольне становище великих виробників та їх диктат цін; непомірні високі податки і кредитні ставки за кредити) причин. Негативний вплив мала також нездатність учасників перебудови замінити вичерпані адміністративні регулятори механізмами ринкового регулювання виробництва, обміну і споживання.

Залежно від сили згубної дії на економіку розрізняють інфляцію: повзучу, галопуючу і гіперінфляцію.

Повзуча інфляція - така інфляція, що досягає щорічно не більше одноцифрового числа (наприклад, 5%) і проявляється у постійному зростанні цін. Деякі економісти у нас і за кордоном вважають, що повзуча інфляція до 5% на рік не є серйозною загрозою, бо має такі позитивні наслідки, які абсолютно переважають негативні. До того ж вона піддається контролю, може бути регульована, за умов ринкової економіки непомітне зростання цін є формою збалансування попиту та пропозиції. З цим умовно можна погодитися, бо повзуча інфляція і справді не спричиняє швидкоплинних і виразних негативних явищ в економічному житті. Водночас вона здатна виступати дійовим фактором збалансування грошово-фінансових і матеріально-речових ресурсів, прискорення технічного переозброєння виробництва, стимулює товаровиробників постійно дбати про зниження матеріалоемності і затрат живої праці. Проте вказані переваги повзучої інфляції можна досягти лише за умов вільного ринку, конкуренції й підтримання рівноваги попиту - пропонування.

Галопуюча інфляція - це така інфляція, яка набуває розміру двозначного числа щорічно. Вона супроводжується стрімким, стрибкоподібним підвищенням цін, охоплює всі сфери господарського життя й викликає серйозні

негативні наслідки в економіці та соціальній сфері. Зростання індексів галопуючої інфляції практично не кероване і набуває хронічного характеру, здатне швидко деформувати структуру виробництва і реалізації товарів.

Гіперінфляція - надвисока і вкрай небезпечна інфляція, що, як правило, веде до економічного паралічу, провокування гострих соціальних конфліктів та непередбачених катаклізмів. На передній план діяльності уряду висувається емісійна діяльність, потужність друкарського верстата. За умов гіперінфляції гроші починають втрачати свої функції, падає їх роль в економіці, відбувається натуралізація господарських зв'язків на основі бартерного обміну, порушується механізм дії фінансів і кредиту, розвиваються інші стихійні процеси в економіці. Якщо інфляційне зростання цін перевищує темп у 50% щомісячно, а знецінення грошей набуває характеру самовідтворення процесу невинної емісії у зв'язку із зростанням цін, то класифікують супергіперінфляцію.

Залежно від особливостей зростання цін на різні групи товарів прийнято виділяти збалансовану інфляцію, що виникає внаслідок пропорційної зміни цін на різні товари; незбалансовану інфляцію, в якій зростання цін різних товарів відбувається непропорційно. У випадках передбачливості процесу наростання інфляційних ознак розрізняють **очікувану** інфляцію. В інших випадках діє **неочікувана** інфляція. Врахування просторових меж інфляції дозволяє класифікувати **локальну** інфляцію, що діє в межах окремої країни, і світову інфляцію, якщо вона охоплює групу країн або цілі регіони.

Стан економіки країни, що характеризується загальним застоєм виробництва, високим рівнем безробіття й одночасним підвищенням цін та інших ознак інфляційного процесу, називають стагфляцією.

Провідним способом упорядкування грошових систем та подолання хворобливого стану грошей стало проведення грошових реформ. Найважливішою метою грошової реформи є відновлення дієздатності функцій грошової одиниці, надання їй характеру єдиного законного платіжного засобу й суттєве підвищення купівельної сили національної валюти. Повна чи часткова перебудова грошової системи країни та поліпшення механізму регулювання

грошового обороту завжди вимушена і застосовується тоді коли консервативні способи стабілізації грошей вже вичерпано. На початок 2008 року обмежити галопуючу інфляцію в 16,6% ще можна шляхом раціоналізації окремих елементів механізму організації грошового обороту спільними заходами Національного банку України і Кабінету Міністрів України та запровадженням комплексу антиінфляційних засобів. До них належать: регулювання темпів приросту грошової маси в обігу відповідно до темпів приросту валового внутрішнього продукту, лібералізація зовнішньоекономічної діяльності підприємств, обмеження кредитної експансії держави і скорочення дефіциту державного бюджету. Важливу роль здатні відіграти стимулювання підприємницької діяльності, зниження рівня оподаткування, заохочення заощаджень населення індексацією доходів. Окрім внутрішніх комплексно пов'язаних засобів обмеження інфляції до відносно безпечних рівнів щорічно у 3-4 %, існують також наддержавні методи і важелі антиінфляційної політики, які найвищого розвитку набули в країнах Європейського співтовариства і які Україна, вступаючи до Світової організації торгівлі та укладаючи угоди про співпрацю з цими країнами, повинна ефективно використати.

Є різні погляди на природу і причини інфляції(Рис 1.1), але переважають два напрями: перший розглядає інфляцію як суто грошове явище, спричинене порушенням законів грошового обігу; другий - як макроекономічне явище, спричинене порушенням пропорцій суспільного відтворення, і насамперед між виробництвом і споживанням, попитом і пропозицією товарів.

Рис 1.1. Причини інфляції

Тим часом інфляція є складним, багатостороннім явищем, причини якого - у взаємодії факторів сфери виробництва і сфери грошового обігу.

Інфляція зовні виглядає як знецінення грошей внаслідок їхньої надмірної емісії, яка супроводжується зростанням цін на товари та послуги.

Проте це лише форма прояву, а не глибинна сутність і причина інфляції. Звичайно інфляція має свій зовнішній прояв у підвищенні цін. Але не кожне підвищення цін служить показником інфляції. Ціни можуть підвищуватися в результаті поліпшення якості продукції, погіршення умов видобутку паливно-сировинних ресурсів, змінюватися під впливом циклічних і сезонних коливань виробництва, стихійних лих і т. ін. Але це будуть, як правило, не інфляційні, а певною мірою природні періодичні зміни цін на окремі товари і послуги.

Насправді ж інфляція є результатом порушення економічної рівноваги, яка зумовлена комплексом внутрішніх і зовнішніх причин.

Найважливішими з внутрішніх причин інфляції є:

- порушення пропорцій відтворення між виробництвом і споживанням, нагромадженням і споживанням, попитом і пропозицією, грошовою масою в обігу і сумою товарних цін;

- значне зростання дефіциту державного бюджету і державного боргу, зумовлених непродуктивними державними витратами;
- надмірна емісія паперових грошей, яка порушує закони грошового обігу;
- мілітаризація економіки, що відволікає значну частину ресурсів в оборонну промисловість, призводить до недовиробництва товарів народного споживання, створює їх дефіцит;
- збільшення податкового тягаря на товаровиробників;
- випередження темпів зростання заробітної плати порівняно з темпами зростання продуктивності праці.

Зовнішні фактори інфляції пов'язані з посиленням інтернаціоналізації господарських зв'язків між державами, що супроводжуються загостренням конкуренції на світових ринках капіталів, товарів та послуг, робочої сили, загостренням міжнародних валютно-кредитних відносин, зі структурними світовими кризами (енергетичною, продовольчою, фінансовою та ін.).

2. Аналіз інфляційних процесів в національній економіці.

Інфляція - це тяжка хвороба економіки з глибокими соціально-економічними наслідками. У світі немає країни, яка б тією чи іншою мірою не зазнала втрат від інфляції.

Інфляційні процеси протягом 1991 - 1993 рр набули в Україні найвищих темпів серед інших пострадянських держав. Пояснити це можливо не лише станом структурної розбалансованості економіки, нераціональним співвідношенням галузей, продукуючих на виробничий та споживчий ринки. Інфляційні процеси в Україні були спричинені їх багатофакторним характером, об'єктивними негараздами перехідної економіки, в тому числі значною мірою залежністю від зовнішнього енергопостачання. [8,53]

За даними Кабінету Міністрів України у 1994- 1995 рр. інфляція в Україні приблизно на 86% визначалась збільшенням обсягів грошової маси і швидкістю її обігу та на 14 % - зниженням обсягів виробництва. Насправді цей вплив є більш багатобічним і глибоким. Він діє також через співвідношення попиту і пропозиції, експорту й імпорту, валютний курс тощо.

Серед чинників та факторів інфляції в українській економіці слід назвати наступні:

- невважена первинна емісія;
- структурні перекоси у матеріальному виробництві та ціновій політиці;
- затратність економіки та непродуктивні витрати окремих виробництв;
- значна руйнація товаропродукуючої сфери та неефективність безготівкової системи розрахунків;
- від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі та неконтрольований експорт;
- доларизація економіки.

Перші роки становлення незалежної суверенної України супроводжувалися значними економічними труднощами. У головному вони пов'язані з переходом від тотально-планової системи організації виробництва до ринкової економіки. Саме еволюція соціально-економічного оновлення нашої країни і викликала до життя низку об'єктивних суперечностей, які, у

свою чергу, призвели до появи глобальних негативних явищ. Серед них особливе місце за своїм значенням і впливом на посилення економічної кризи в Україні зайняла інфляція.

Інфляція в Україні, як і в інших країнах колишнього соціалістичного табору, викликана багатьма причинами, серед них можна виділити ті, що визначили основні особливості даного процесу в нашій державі [9]:

– Україна в спадщину від СРСР одержала дуже деформовану економіку, в якій величезна роль належала військово-промислому комплексу. У 1990 р. у промисловості України приблизно 40 % обсягів виробництва припадало на військове виробництво. Це різко зменшувало можливості економіки щодо задоволення потреб населення і спричиняло величезні непродуктивні витрати.

– Поряд із цим народне господарство України, як і інших країн СНД, характеризувалося високим рівнем монополізації економіки. Так, тільки серед 380 найбільших підприємств України в 1990 р. більше половини являли собою одне єдине підприємство з виробництва відповідного товару. В умовах спаду виробництва ця обставина теж сприяла помітному зростанню цін.

– Важливою причиною, що обумовила наростання інфляції в перші роки існування незалежної України, стало й те, що уряд виділяв величезні кошти на підтримку неефективно працюючих підприємств. До них належала більша частина колгоспів, окремі підприємства промисловості і навіть цілі галузі, наприклад вугільна.

– Загальний стан економіки у поєднанні зі складнощами перехідного до ринку періоду призвів до значного скорочення обсягів як промислового, так і сільськогосподарського виробництва. За 1991–1999 рр. валовий внутрішній продукт країни зменшився в 2,5 рази.

– Розвитку інфляційних процесів сприяла й сформована за роки радянської влади в населення стійка психологія споживання. У поєднанні з масовою безгосподарністю і марнотратством усіх видів ресурсів вона ставала причиною нераціонального використання наявного потенціалу і скорочувала

товарну масу. Це призводило до істотного тиску на споживчий ринок і порушувало співвідношення між грошовою і товарною масами.

– Суттєвою причиною, що обумовила розвиток інфляційної спіралі, стало підвищення цін на російські енергоносії. Досить сказати, що тільки за 1992 р. ціни на нафту, газ і нафтопродукти зросли в 300 разів. У зв'язку з цим Україна, яка не має великих запасів енергетичних ресурсів і насамперед нафти й газу, з її залежністю від одного постачальника, потрапила в надзвичайно скрутний стан, і це стало одним зі значних чинників гіперінфляції в нашій державі.

– Суттєвим чинником інфляції в Україні виявилось деформування попиту. Ті групи населення, що почали отримувати великі доходи, стали пред'являти підвищений попит на іноземні товари і на вітчизняні товари підвищеної якості. Це призвело до посилення диспропорцій в економіці саме через зміну попиту.

– Усі ці явища в економіці України як у дзеркалі знайшли свій відбиток у величезному дефіциті державного бюджету, покриття якого значною мірою здійснювалось за рахунок емісії грошей. Так, за 1992-1995 рр. частка кредитів уряду в загальному обсязі чистих внутрішніх вимог, куди, крім кредитів уряду, входять прямі кредити комерційним банкам і кредити цим банкам, що розміщувались через кредитні аукціони, склала біля 90 %. За розрахунками фахівців у 1993 р. за рахунок збільшення грошової маси інфляція забезпечувалася приблизно на 85 %. В останньому її приріст був наслідком перш за все зміни швидкості обігу грошової маси і падіння виробництва.

– Важливою причиною інфляції став і її прямий імпорт з Росії. У 1991 році правлячі кола Росії, намагаючись закріпитись при владі, пішли на нечувану емісію грошей. Тільки за 1991 р. Центральний банк Росії випустив в обіг грошей на 32 % більше, ніж за попередні 30 років (1961-1990 рр.). Що ж стосується України, то емісія грошей в державі за 1991 р. була на 40 % менше, ніж за всі попередні 30 років. Унаслідок цього грошова маса в Росії за весь 1991 р. зросла в 2,26 рази, а в Україні – тільки в 1,44 рази. За наявності прозорих

кордонів цей надлишок грошей з Росії хлинув в Україну, змітаючи з полиць крамниць товари і посилюючи дисбаланс між товарною і грошовою масами.

– Суттєвим чинником інфляції в країні стало й те, що Росія без будь-яких правових підстав оголосила себе правонаступником загальносоюзного майна багатьох державних інституцій. І серед них – активи Державного банку колишнього СРСР, що були представлені золотим і діамантовим фондами, валютними резервами, дорогоцінними металами та камінням й іншими активами. Зрозуміло, що якби Україна й інші колишні республіки Радянського Союзу відстояли своє законне право на частину тільки цього спільного майна (не говорячи вже про правомірність поділу всіх флотів, а не тільки Чорноморського), інфляція в цих республіках була б значно меншою.

Отже, Україна успадкувала нежиттєздатну дефіцитну економіку, а разом з нею – величезний інфляційний потенціал. Низький рівень ефективності виробництва та якості продукції, державний монополізм і відсутність конкуренції, розбалансована структура виробництва з низькою часткою предметів споживання, надмірне зношення основних фондів, гіпермілітаризація тощо становили сприятливий ґрунт для розвитку інфляції в Україні на початку 90-х років.

Уже в 1991 р. Україну охопила глибока інфляція, з якої вона виходила більш як 10 років. Інфляційний процес в Україні можна розділити на два основні етапи та пояснити групами основних причин.

Таблиця 2.1

Розвиток інфляційного процесу в Україні у 1991-2008 рр.

Рік	Темп зростання роздрібних цін, %	Темп зростання маси грошей(МЗ),%	Відношення (темпу зростання роздрібних цін до темпу зростання маси грошей), %
1991	390,0	240,0	162,5
1992	2100,0	1100,0	191,0
1993	10256,0	1930,0	531,0
1994	501,0	700,0	71,6
1995	282,0	213,0	132,4
1996	140,0	135,0	103,5
2001	106,0	142,0	74,7
2002	99,4	141,8	70,09
2003	108,2	146,5	73,86
2004	112,3	132,36	84,84
2005	110,3	154,27	71,50
2006	111,6	134,52	82,96
2007	116,6	151,75	76,84
2008	122,3	130,18	93,94

1-й етап. Відкритий вибух інфляції відбувся в січні 1992 року, коли були «відпущені» всі ціни. З цього моменту інфляційний процес став швидко розвиватися. З наведених даних (див. табл. 1.1) видно, що в 1992-1993 рр. інфляція в Україні досягла гіпервисокого рівня (2100,00 та 10256,00 % відповідно), що є найбільш вражаючою особливістю інфляційного процесу в Україні. Внаслідок лібералізації цін, надмірних заощаджень та інфляційних очікувань з боку всіх суб'єктів господарювання у 1991-1992 рр. зростання платоспроможного попиту не задовольнялось пропозицією товарів і послуг на ринку (ціни зростали значно швидше, ніж зростала грошова маса: 162,5; 191,0; 531,0 %; див. табл. 1.1). Висока інфляція, поєднавшись із безпрецедентним падінням обсягу національного виробництва, означала гіперстагфляцію, яка стала найвідміннішою рисою вітчизняної економіки в період 1992-1995 рр.

2-й етап. Уже в 1994 р. темп інфляції знизився порівняно з 1993 р. у 20,4 рази (з 10256,0 % до 501 %) через здійснення урядом декількох спроб обмежити емісію грошей, щоб стримати інфляцію (уперше за чотири роки темп зростання цін значно відстали від темпів зростання маси грошей (71,6% – 132,4% – 103,5%).). Проте ці спроби були невдалі. У 1994 р. уряд намагався застосувати адміністративні методи для обмеження темпів зростання цін: уповільнення зростання зарплати, фіксація цін на значну кількість товарів, валютне регулювання тощо. Така політика пригасила темпи зростання цін, але спричинила катастрофічне падіння обсягу виробництва в уже лібералізованій економіці. Нарощування маси грошей (МЗ): (1994 р. – 700,0%; 1995 р.– 213,0 %; 1996 р. – 135,0 %) в економіці відбувалось на тлі критичного обвалу національного виробництва (ВВП) (1994 р. - 77,1%; 1995 р. – 87,8%; 1996 р. – 90 %), що є абсолютним порушенням закону грошового обігу, порушенням закону рівноваги І. Фішера: $MV = PQ$ (ВВП), де маса грошей (М) повинна бути прямо пропорційною вартості товарів і послуг, які виробляються в країні [PQ (ВВП)].

Такої високої інфляції не зазнала жодна з країн за мирних умов. Так, у Росії в перші роки перехідного періоду найвищою була інфляція в 1992 р. –

2609,0 %, що майже в 4 рази нижча, ніж в Україні в 1993 р. У Білорусії найвища інфляція в цей період була в 1994 р.– 2321 %, що в 4,4 рази нижча, ніж в Україні в 1993 р. Серед країн далекого зарубіжжя сучасними «чемпіонами» з інфляції вважаються Аргентина, Перу, Заїр та ін. Проте жодна з них поки що не перевищила «рекорду» України 1993 р. Аргентина найвищу інфляцію мала в 1989 р. – 3389,6 %, Перу в 1990 р. – 7481,6 %, Заїр у 1992 р. – 3860%.

Продумана політика уряду і національного банку України (НБУ) у 1996 – 2005 рр. дала змогу успішно здійснити грошову реформу, що привело до деякої стабілізації цін в Україні (2001-2005 рр.).

У 2006-2008 рр. починається новий виток розвитку інфляційних процесів в Україні. На цю динаміку цін дуже негативно позначився надмірно прискорений перехід Росії до торгівлі енергоносіями за світовими цінами. Внаслідок цього спостерігається нестерпний шок пропозиції, який підірвав енергомістку економіку країни, а також постійні політичні чвари, негативне сальдо торгівельного балансу (до 10% ВВП), спекуляції на валютному ринку, надмірні соціальні витрати держави, зростаючий дефіцит державного бюджету та покриття його додатковою емісією грошей, кредитна експансія долара тощо – все це «розхитало» стабільність та довіру до національної грошової одиниці та збільшило інфляційні очікування населення. У вересні 2008 року почалась економічна криза, яка супроводжувалася не тільки інфляційними процесами, а й падінням національного виробництва (до 25 %), безробіттям (до 3,5 % працездатного населення), зростанням валового зовнішнього боргу (на кінець 2008 року – 101 млрд. дол. США 56 % до ВВП), кризою неплатежів та банкрутством 10 найбільших банків України тощо.

За даними Державного комітету статистики України інфляція в країні за підсумками 2009 року склала 12,3 %, тоді як у 2008 році – 22,3 % . За 2014 рік інфляція становила 24,9% і визначалася переважно курсовим чинником та суттєвою адміністративною складовою.

Світова криза 2008-2009рр дуже сильно вдарила по економіці України: ВВП скоротився на 14,8%, середньозважений річний обмінний курс виріс з 5,27

грн за 1 долар США у 2008 році до 7,79 грн у 2009 році, і тимчасово перетинав позначку в 10 грн за 1 долар США на піку кризи. Не дивлячись на це, рівень інфляції дещо впав – з 25,3% в 2008 році до 16% в 2009 році і 9,4% в 2010 році (в середньому за рік). Здавалось, країна рухається у правильному напрямку: в 2010 році економічне зростання набрало певних обертів, курс гривні стабілізувався (і знову де-факто з прив'язкою до долара), рівень інфляції уповільнився до однозначного числа.

В роки кризи і показник ВВП, і обсяги споживання знизились приблизно в однаковому співвідношенні. Тим не менш, відновлення обсягів споживання відбулося значно швидшими темпами, ніж зростання реального ВВП – вже в 2011 році рівень обсягу споживання (у постійних цінах) перевищив показник 2008 року, в той час як ВВП не досягнув докризового рівня. У другій половині 2012 року почався новий спад економіки, який триває і до цього часу. У спробах побороти ці проблеми уряд стимулював приватне споживання і вирішив утримувати фіксований обмінний курс гривні до долара. Таким чином, два фактори тиснули на ціни з різних боків: більші доходи спричиняли зростання цін, в той час як низька економічна активність тягнула їх донизу. Протягом 2012-2013рр рецесія отримала «тимчасову перемогу» – кумулятивне зростання цін за ці 2 роки становило лише 3% – дивовижне падіння, враховуючи те, що протягом попереднього десятиліття (2001-2011рр) річна інфляція становила в середньому 10,3%.

Перешкоджаючий зростанню цін ефект рецесії закінчився разом із інвалютними резервами, які були витрачені на штучну підтримку стабільності обмінного курсу. У 2014 році знецінення гривні спричинило 24,9% інфляцію до грудня.

Як підсумок, у різні періоди на споживчу інфляцію в Україні впливали різні фактори:

- на початку 90-х років високий дефіцит бюджету і активне «вливання» грошової маси в умовах занепадаючої економіки;

- у 2000-х роках проведення нестерилізованих інтервенцій для збереження обмінного курсу по відношенню до долара і занадто оптимістичне інтенсивне приватне споживання, яке не підтримувалось зростанням продуктивності;

- сплески інфляції після девальвації в 1998, 2008 і 2014 роках посилюються тим, що українська економіка є занадто відкритою (вразливою) в міжнародній економічній системі (співвідношення зовнішньоторговельного обороту (експорт плюс імпорт) і ВВП – одне з найвищих в світі для економік подібного розміру та рівня розвитку).

З'ясування негативних наслідків для функціонування грошей в умовах інфляції формує усвідомлення у потребі її подолання. Інфляція як негативне явище, в той чи інший період історії і стадії розвитку була властива кожній країні. При цьому хоч і діяли певні національні відмінності та особливості у характері протікання інфляційних процесів, проте загальна схема переходу країн від стану дефіциту товарів і зростання цін до формування комплексу антиінфляційних заходів і витіснення та обмеження інфляції відображають наявність певних закономірностей. Тому вивчення досвіду подолання інфляції є важливим елементом побудови антиінфляційного механізму і забезпечення зростання економіки. Зокрема, у західній економічній думці склалося кілька наукових течій, досвід яких можна об'єднати у два фундаментальні напрями: економічний, або кейнсіанський, та інституціональний, або монетаристський.

Думка, що інфляція є наслідком дії всієї сукупності певних економічних факторів породила кейнсіанський підхід до подолання інфляції за допомогою реалізації комплексу економічних важелів. В тому числі і активного втручання держави в обмеження надлишкового попиту, який ще називають ефективним попитом. А саме: попитом з боку держави, приватного бізнесу й населення. За умов граничної зайнятості усіх факторів виробництва (виробничих потужностей, використання матеріальних і сировинних ресурсів та робочої сили) зростання будь-якого компоненту сукупного попиту веде до інфляційного розриву між товарною і грошовою масою, який заповнюється інфляційним

зростанням цін. Виходячи з надмірного попиту, кейнсіанці зосереджували антиінфляційні заходи на зменшенні ділової активності, насамперед, державного сектора економіки, скороченні державних замовлень, обмеженні кредиту шляхом підвищення банківського процента, підвищенні ставок оподаткування та ін. У політиці дефляції активна роль відводилась державі і в інших сферах регулювання, в тому числі у складанні стабілізаційних заходів щодо затрат, «заморожування» заробітної плати та зменшення інших елементів ефективного попиту.

Економічні наслідки інфляції

По-перше, інфляція руйнує нормальні господарські зв'язки, посилює хаос і диспропорції в економіці, дезорганізує інвестиційний процес, оскільки при нестримному зростанні цін мета виробництва (прибуток) може бути досягнута і без зростання виробництва.

По-друге, капітали переливаються зі сфери виробництва у сферу обігу, насамперед у спекулятивні комерційні структури, де вони швидше обертаються і приносять величезні прибутки, а також переміщаються за кордон у пошуках прибутковішого застосування й гарантованого прибутку. Зростають спекуляція, тіньова економіка, корупція.

По-третє, порушується нормальне функціонування кредитно-грошової системи. Знецінення грошей підриває стимули до нагромадження їх, породжуючи таке явище як "втеча від грошей", коли підприємці й населення надають перевагу вкладанню грошових заощаджень у товари, нерухомість та інші матеріальні цінності. Розриваються кредитні угоди, бо при інфляції не вигідно надавати довгострокові кредити під невеликі проценти, оскільки кредиторів доведеться отримувати борги у знецінених грошах.

По-четверте, поступово згортаються товарно-грошові відносини й розширюється прямий продуктообмін на основі бартерних угод. Це призводить до втрати грошима своїх економічних функцій, і відносини обміну повертаються назад - до простої, або випадкової, форми вартості.

По-п'яте, інфляція негативно впливає і на міжнародне економічне та валютно-кредитне становище країни. Вона підриває конкурентоспроможність і експорт вітчизняних товарів, водночас стимулює імпорт товарів з-за кордону, оскільки на внутрішньому ринку вони продаються за вищими цінами. Інфляція стримує надходження іноземного капіталу, знижує офіційний і ринковий курси національної валюти через її знецінення.

Соціальні наслідки інфляції

Економічна наука вважає, що інфляція є своєрідним податком, яким держава шляхом емісії нічим не забезпечених грошей додатково обкладає доходи населення, що веде до негативних соціальних наслідків. Ще Дж.М. Кейнс писав, що "тривалим процесом інфляції уряди можуть конфіскувати таємно і непомітно значну частину багатства своїх громадян".

По-перше, інфляція знижує життєвий рівень усіх верств населення, особливо тих, які мають сталий дохід, оскільки темпи зростання доходів відстають від темпів зростання цін на товари й послуги.

По-друге, інфляція знецінює попередні грошові заощадження населення в банках, страхових полісах, щорічну ренту та інші паперові активи з фіксованою вартістю.

По-третє, інфляція посилює безробіття, підриває мотивацію до ефективної трудової діяльності, посилює соціальну диференціацію населення і соціальну напругу в суспільстві. [16,273]

Отже, інфляція є багатогранним, складним процесом, який відображає всі основні проблеми і суперечності економіки будь-якої країни. Найбільше вона проявляється в систематичному переповненні каналів грошового обігу масою надлишкових грошових ресурсів, що веде до знецінення та додаткового перерозподілу національного доходу й національного багатства на шкоду населенню.

Зростання цін на вітчизняні та імпортовані товари, насамперед на енергоносії; доларизація економіки; вивезення капіталу за межі держави; стан

платіжного балансу та збільшення зовнішнього боргу – ось низка основних чинників, які визначають на інфляційні процеси в Україні та у світі загалом.

3. Шляхи подолання інфляції в Україні.

Важливим індикатором негараздів у економіці є інфляція, яка характеризується загальним підвищенням цін та зниженням купівельної спроможності грошей. Вона виникає не стихійно, а внаслідок перевищення випуску грошей над виробництвом товарів.

Інфляційні процеси можуть виникати під впливом двох чинників:

грошових — емісія паперових грошей, швидкість їх обертання, стан фінансово-кредитної системи, відношення національної валюти до інших валют;

виробничих (негрошових) — монополізація виробництва, брак конкуренції, структурні перекоси в матеріальному виробництві та цінній політиці, витратний характер економіки.

Грошові чинники формують інфляцію попиту, яка виявляється в перевищенні сукупного попиту над пропозицією і виникненні надлишкової платоспроможності. Якщо зростання сукупного попиту не компенсується підвищенням пропозиції, то це призводить до інфляційного зростання цін, яке супроводжується збільшенням грошової маси. Переповнення каналів обігу грошовою масою знецінює грошову одиницю, що є найхарактернішою ознакою інфляції попиту в її класичному вигляді.

За умов перехідної економіки виникнення інфляційного попиту зумовлюється надмірною емісією грошей у готівковій формі; дефіцитом бюджету; непродуманою кредитною експансією банків, що призводить до емісії грошей у безготівковій формі; високим рівнем непродуктивних державних витрат, зокрема надмірним інвестуванням у важку промисловість та військово-промисловий комплекс. Усі названі чинники були характерними для інфляційних процесів в Україні, але головним з них, на думку фахівців, стала неконтрольована грошова емісія. За даними статистики тільки в 1993 р. емісія грошей в країні збільшилась у 25 разів і становила 12,3 трлн крб.

Виробничі фактори спричиняють інфляцію витрат, яку ще називають інфляцією пропозиції. Хоча причиною цієї інфляції також є гроші, але вони відіграють тут пасивну роль. Головним її імпульсом стає збільшення витрат виробництва в результаті підвищення заробітної плати та цін на сировину, матеріали, устаткування.

До чинників інфляції витрат належить також підвищення ставок оподаткування, що рівнозначно збільшенню витрат виробництва й відповідному зростанню цін. Крім того, високі ставки податків обмежують стимули розвитку виробництва, що зменшує пропозицію товарів і відносно збільшує грошову масу.

У цілому інфляція витрат завжди загрожує скороченням товарного забезпечення і, зрештою, породжує спад виробництва і скорочення робочих місць.

Нині інфляція стала постійним фактором економічного життя і повна її ліквідація практично неможлива. По-перше, що нижчим є темп інфляції, то важче її зменшити. По-друге, досвід розвинутих країн свідчить, що помірна, порівняно стабільна та передбачувана інфляція ще не створює великих проблем в економіці. Вона навіть може стимулювати певне поживлення виробництва та підвищення зайнятості. Але її неконтрольоване зростання сприяє розвитку негативних процесів в економічному організмі, уражаючи виробництво, розподіл та споживання.

Боротьба з некерованою інфляцією є однією з головних проблем державного регулювання, бо на цьому наріжному камені тримається вся соціально-економічна, фінансова й банківська політика. З метою стримання інфляції та зменшення її негативних наслідків уряд здійснює антиінфляційну політику. *Антиінфляційна політика* — це комплекс відповідних заходів державного регулювання економіки, які спрямовані на боротьбу з інфляцією.

Утілення в життя такої політики потребує від уряду розробки антиінфляційної програми, яка визначає мету, завдання та способи її реалізації, що залежить від стадії інфляційного процесу, його інтенсивності та інших

чинників. Так, завдання боротьби з інфляцією чи обмеження масштабів інфляційних наслідків є різними і потребують різних методів регулювання.

Важливою частиною розробки антиінфляційної програми є встановлення кількісних показників, які визначають її кінцеві результати. На практиці до них відносять цінові показники (температура інфляції, індекс споживчих цін та ін.), динаміку грошової маси в обігу, розмір та динаміку державних витрат тощо.

Вибір конкретних способів антиінфляційної політики залежить від багатьох чинників, у тому числі, від характеру інфляційних процесів; загальногосподарської кон'юнктури; особливостей теоретичної бази економічного розвитку країни; політичних аспектів, оскільки треба визначити об'єкт (сектори економіки, верстви населення), який нестиме головний тягар інфляційних витрат.

Без огляду на багатофакторність інфляції, вважають, що способи її подолання мають бути адекватними чинникам, що спричинили цю інфляцію. Тому здебільшого антиінфляційна політика охоплює політику управління чинниками попиту і пропозиції, а також факторами, які регулюють живильне середовище інфляції — сферу грошового обігу.

У міжнародній практиці застосовуються такі класичні напрямки антиінфляційної політики:

- дефляційна політика (регулювання попиту);
- політика доходів (регулювання витрат).

Сутність дефляційної політики полягає у тиску на окремі елементи платоспроможного попиту з метою його обмеження та формування нового співвідношення попиту і пропозиції як щодо товарів, так і щодо грошей. На практиці з метою регулювання попиту використовуються заходи грошово-кредитної, структурно-інвестиційної та бюджетної політики.

Заходи грошово-кредитної політики передовсім стосуються обмеження та стабілізації грошового обігу. З цією метою використовуються три важелі впливу на грошову масу:

- процентна ставка;

- норма обов'язкових резервів;
- операції на відкритому ринку.

Головним важелем впливу на величину грошової маси є надання Центральним банком кредитів комерційним банкам. Установлюючи офіційну облікову ставку, Центральний банк визначає вартість залучення ресурсів банками і, тим самим, значною мірою формує вартість грошей. Так, за підвищення облікової ставки вартість кредитів комерційних банків зростає, що зумовлює падіння попиту на самі кредити, а через них і на величину грошової маси в обігу.

Зміна норми обов'язкових резервів для комерційних банків має подвійні наслідки. З одного боку, підвищення резервної норми веде до прямого вилучення певних коштів з обігу, що обмежує їхню пропозицію. З іншого, це спричиняє подорожчання кредитів, що їх видають комерційні банки, і сприяє зменшенню попиту на гроші.

Процентна ставка й норма обов'язкових резервів — це важелі, які опосередковано регулюють кількість платіжних засобів, що знаходяться в обігу. Суттєвим напрямком антиінфляційного регулювання, що прямо впливає на грошову масу, є проведення операцій з цінними паперами на відкритому ринку. Так, Центральний банк, маючи намір зменшити пропозицію грошей, продає комерційним банкам цінні папери, що призводить до вилучення з обігу відповідної частини грошової маси.

Цей напрямок грошово-кредитної політики хоча й дає швидкі результати, але натрапляє на певні перешкоди за спроби інтенсивного застосування. У країнах з перехідною економікою такими є слабка розвинутість вторинного ринку цінних паперів і недостатність коштів для проведення операцій у необхідних масштабах.

Обмеження грошової маси проведенням грошово-кредитної політики, хоч і головний, але далеко не єдиний напрямок приборкування інфляції попиту. Відомо, що кількість грошей в обігу може бути великою або малою лише відносно кількості товарів, тобто їх величина залежить від товарного

забезпечення грошової маси. Відтак збільшення обсягів виробництва за незмінного абсолютного розміру грошової маси веде до її відносного зменшення і, відповідно, до падіння темпів інфляції. Тому одним з напрямків дефляційної політики є збільшення виробництва передовсім у галузях, які випускають товари і надають послуги населенню. З цією метою вживаються заходи структурно-інвестиційної політики, які передбачають обмеження монополізму й розвиток конкуренції, залучення іноземних інвестицій, проведення раціонального протекціонізму щодо національного виробника, запобігання відпливу вітчизняних капіталів за кордон, формування ринку позичкового капіталу тощо. Названі заходи спрямовано на припинення спаду виробництва, що забезпечує приборкання одного з найважливіших чинників інфляції — зменшення товарного забезпечення грошей.

Бюджетний механізм антиінфляційної політики спрямовано на скорочення бюджетного дефіциту. Цього можна досягти за рахунок:

- збільшення доходів;
- скорочення державних видатків.

Збільшення надходжень до бюджету можна швидко домогтися за рахунок підвищення податків, що дає позитивний результат у короткостроковому періоді. Ала надалі політика посилення податкового пресу призведе до приховування прибутків, руйнування стимулів до праці та інвестування, гальмування економічного розвитку і, як наслідок, до скорочення надходжень у державний бюджет. Тому видається доцільнішим розвивати податкову систему в напрямку зниження ставок оподаткування, що може стати дійовим інструментом антиінфляційної політики. Так, зниження ставок податку на прибуток заохочує до інвестування й пожвавлення виробництва, що в перспективі забезпечить збільшення доходів і відповідне зростання надходжень до бюджету від оподаткування.

Зменшення податкових ставок забезпечить також і зростання доходів населення, які спрямовуються на споживання та заощадження. Збільшення споживання дасть новий імпульс виробництву, що в перспективі також

зумовить розширення бази оподаткування. Приріст заощаджень, у свою чергу, витратиметься як на фінансування економічного розвитку, так і на покриття дефіциту бюджету.

Одним з способів збільшення дохідної частини бюджету є також повніший облік податкової бази і залучення неінфляційних ресурсів фінансування бюджетного дефіциту передовсім за рахунок випуску державних цінних паперів.

Однак розглянуті антиінфляційні резерви збільшення надходжень до бюджету, як правило, не дають швидких результатів і розраховані на перспективу. Тому основним напрямком скорочення бюджетного дефіциту є зменшення державних видатків через поступове обмеження фінансування тих видів діяльності держави, які цілком можна передати ринковій системі. Конкретними способами вирішення цієї проблеми є зменшення обсягів бюджетних капіталовкладень, поступове скорочення дотування збиткових державних підприємств, перегляд системи трансфертів (Україна в 1997 р. з-поміж країн колишнього СРСР мала найвищий відсоток трансфертів у доходах населення — 43,2%), часткова приватизація сфери освіти, охорони здоров'я тощо.

У країнах з перехідною економікою найбільш актуальним є вирішення проблеми фінансування діючих та дотування збиткових підприємств. Держава повинна надавати пряму бюджетну підтримку тільки окремим підприємствам, які відповідають пріоритетам її структурної політики і здатні за такої підтримки досягти ефективного господарювання. При цьому потрібно спрямовувати грошові ін'єкції безпосередньо у виробництво, а не на сплату накопичених раніше боргів.

Скорочення бюджетних асигнувань — це складний процес і раптове його припинення може завдати економіці значних втрат. Так, з позиції ринкової економіки недоцільно підтримувати діяльність збиткових підприємств за рахунок бюджету. Але одночасне припинення їх дотування спричинятиме масові банкрутства та зростання безробіття, тобто потребуватиме збільшення

державних витрат на соціальне забезпечення додаткової кількості безробітних, їхню перекваліфікацію, працевлаштування тощо. Намагаючись швидко приборкати інфляцію без урахування довгострокових наслідків зменшення державних видатків, уряд може отримати зворотний ефект — збільшення дефіциту бюджету та прискорення інфляції. Тому здійснення таких заходів потребує особливої обачності, попередньої оцінки можливих негативних наслідків та їх своєчасної нейтралізації.

Іншим класичним напрямком антиінфляційної політики є політика доходів, сутність якої полягає в прямому обмеженні зростання цін і доходів і передовсім заробітної плати. На думку експертів Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), яку створено з метою координації програм економічної допомоги країнам, що розвиваються, максимальна ефективність політики доходів виявляється тоді, коли основним чинником інфляції є підвищення витрат.

Політика доходів справляє подвійний вплив на інфляцію. Обмежуючи розміри підвищення цін і заробітної плати, політика доходів зменшує зростання витрат на виробництво товарів, в ціну яких входять ці величини. Це гальмує саморозвиток інфляційних процесів. Водночас стримування зростання заробітної плати спричиняє обмеження платоспроможного попиту, що негативно впливає на економіку. Тому політика доходів часто використовується в поєднанні із заходами дефляційної політики.

У практиці розвинутих країн використовуються різні варіанти політики доходів, екстремальним з яких є прямий контроль за рівнем цін і заробітної плати способом їхнього «заморожування» на певному рівні. Досвід використання цього методу в деяких європейських країнах свідчить про невелику його ефективність. Так, фіксація цін спричиняє дефіцит товарів і приховану форму інфляції, а наступне скасування обмежень — прискорене зростання цін. Тому нині перевагу віддають ефективнішим формам контролю: обмеженню рівня цін тільки в певних розмірах, укладанню угод про цінову політику з галузями, обумовленню темпів зростання заробітної плати в

колективних угодах, обмеженню зарплати за допомогою податків. Останнє передбачає запровадження диференційованих ставок податку на прибуток залежно від темпів зростання цін на вироблену продукцію і заробітної плати.

Особливістю політики доходів є можливість її проведення не тільки щодо економіки країни в цілому, а й у межах окремих секторів економіки, зокрема в державному. Регулювання цін і заробітної плати в державному секторі справляє подвійний вплив на інфляційні процеси, стримуючи підвищення загального рівня цін і стабілізуючи державний бюджет.

Для проведення політики доходів держава може створювати спеціальні тимчасові органи або використовувати традиційні структури, наприклад Міністерство фінансів. Найбільш результативною політика доходів стає тоді, коли в регулюючих органах беруть участь представники трьох заінтересованих сторін: держави, підприємств і профспілок.

З-поміж заходів антиінфляційної політики помітне місце належить заходам, спрямованим не стільки на боротьбу з інфляцією, скільки на пристосування до неї. З таких можна назвати передовсім адаптаційну політику, яка реалізується за рахунок індексації доходів. Спричинене інфляцією підвищення цін неминуче призводить до зниження доходів населення, особливо тих його верств, які не можуть захиститися від знецінення грошей. У зв'язку з цим виникає необхідність у повній або частковій індексації доходів через підвищення заробітної плати працівників бюджетних установ, пенсій, грошових виплат і заощаджень населення з урахуванням зростання цін. Така індексація може бути як одноразовою під час одномоментного підвищення регульованих і фіксованих цін на споживчі товари і послуги, так і періодичною — за безперервного їх зростання. Періодичність індексації грошових доходів населення залежить від інфляційного порогу, який у розвинутих країнах визначає уряд у погодженні з профспілками.

Така індексація не усуває інфляції, а лише пом'якшує її негативний вплив, хоч вона й сама може перетворитися на потужний інфляційний фактор,

якщо здійснюється за умов бюджетного дефіциту, котрий фінансується за рахунок грошової емісії.

Адаптаційну політику спрямовано також на припинення інфляційних очікувань, тобто на подолання побоювань суб'єктів економічної системи щодо безперервного подорожчання товарів і знецінення заощаджень. Намагаючись зберегти свій життєвий рівень під час постійного зростання цін, населення перестає заощаджувати і збільшує поточний попит. Підвищення останнього спричиняє чергове зростання цін, яке знову посилює адаптивні інфляційні очікування. У такий спосіб утворюється надзвичайно небезпечний для економіки самочинний механізм інфляції, який важко зупинити.

За таких умов населення чекає від держави не стільки компенсації знецінених доходів, скільки приборкання самої інфляції. Світовий досвід свідчить, що проблему припинення адаптаційних сподівань простіше подолати за умов постійного розвитку та зміцнення механізму ринкової системи.

Отже, проведення антиінфляційної політики залежить від співвідношення багатьох економічних процесів та міри їхньої активності. Найбільшої ефективності можна досягти лише за умов комплексного використання всіх можливих способів боротьби з інфляцією і довіри населення країни до уряду.

Висновки

На основі проведених досліджень можемо зробити наступні висновки.

Інфляція являє собою складне багатоаспектне явище соціально-економічного характеру, властиве в тому або іншому ступені всім країнам: розвиненим, тим, що розвиваються й, звичайно, країнам з перехідною економікою.

Інфляція – це процес зростання загального рівня цін в країні внаслідок порушення закону грошового обігу. Інфляція виникає тоді, коли в обігу знаходиться надлишкова кількість грошей (готівкових і безготівкових). Таке становище призводить до їх знецінення, гроші «дешевіють», а ціни набувають тенденції до зростання.

Інфляція негативно позначається на всіх аспектах життя країни. Основними соціально-економічними наслідками інфляції є перерозподіл фінансових ресурсів між окремими секторами економіки, перерозподіл майна і доходів між різними групами населення, падіння рівня життя народу та зниження ефективності функціонування національної економіки в цілому.

В Україні інфляційні процеси мають свої особливості, тобто свої чинники та наслідки, серед яких у першу чергу можна виділити майже суцільний дефіцит товарів, що має хронічний характер, високі затрати виробництва при низькому рівні оплати праці та надзвичайно низький рівень продуктивності праці.

Державне регулювання цін – це політика впливу держави за допомогою законодавчих, адміністративних та кредитно-фінансових заходів на ціни з метою сприяння стабільному розвитку економічної ситуації в країні.

Встановлення урядом максимальної і мінімальної межі ціни позбавляє ринкову економіку механізму саморегуляції попиту і пропозиції, узгодження інтересів покупців і виробників. Держава повинна взяти на себе розв'язання проблеми надвиробництва чи нормування. Державне регулювання має суперечливі наслідки. Тому очікувані вигоди від введення максимальних і

мінімальних цін слід завжди порівнювати з втратами, які у зв'язку з цим виникають.

Втручання держави у сферу ціноутворення на монопольних ринках є об'єктивною необхідністю, що покликана підвищити соціально-економічну ефективність дії ринкового механізму.

На сьогодні існує проблема монополізму в Україні тому формування і проведення розумної антимонопольної політики повинно сприяти створенню конкурентної сфери ринків економіки України, від якої значною мірою залежить добробут людей України.

В економічній системі України можна виокремити такі групи основних чинників інфляції: грошово-кредитні (монетарні), бюджетно-податкові (фінансові), структурно-відтворювальні, зовнішні, соціальні. Жодна з цих груп не може розглядатися як єдина або найголовніша причина розвитку інфляційних процесів, оскільки лише їхня тісна взаємодія призводила до злетів, а інколи й уповільнення темпів інфляції.

Проведене дослідження дозволяє констатувати, що специфіка інфляції в Україні полягає в її системному характері. Усі чинники, які мають як монетарний, так і не монетарний характер, впливають на інфляційні процеси в комплексі. Отже, для здійснення державою ефективного антиінфляційного регулювання, зокрема визначення обґрунтованої величини індексу споживчих цін, необхідно враховувати тенденції розвитку не лише економіки країни, а й світової економічної кон'юнктури.

Досягнення цінової стабільності, тобто підтримання низького і стабільного рівня в інфляції в довгостроковому періоді для економіки України є визначальною передумовою для забезпечення сталого економічного зростання в довгостроковому періоді, справедливого розподілу національного доходу та подальшої інтеграції держави у світове співтовариство на рівноправній основі.

Список використаної літератури

1. Башнянин Г.І. Національна і реальна інфляція.// Фінанси України. - 1997. - №10. - с.19.
2. Братищев І. Антиінфляційна політика: Механізм реалізації// Економіст.- 1995. - №3. - с.22.
3. Ватаманюк З., Панчишин С. Економічна теорія: Макро- і мікроекономіка: Навчальний посібник. - Київ: Видавничий Дім Альтернативи, 1999. - с.282.
4. Ватаманюк З., Панчишин С. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка. Навч. посіб. . – К: «Альтернативи», 2001. – 272 с.
5. Венгер В. В. Державне регулювання цін на продукцію природних монополістів // Фінанси України. – 2005. – №3. – С. 82 - 89.
6. Гальчинський А.С. Особливості інфляційного процесу в Україні file://Трибуна. - 1994. - №7-8. - с.9.
7. Галицька О. Гривню відпустили // Галицькі контракти. - 2002. - №3. - с.14-15.
8. Заглинський А.О., Матусевич М.К. Політична економія: Навчальний посібник. - Рівне: Волинські обереги, 2000. - с.53-54.
9. Ковальчук Т., Коваль М. Основні чинники інфляції в Україні // Економіка України. - 1996. - №3. - с.31-40; №4. - с.22-31.
10. Ковальчук Т., Коваль М. Основні чинники та фактори інфляції в Україні // Фінанси України. - 2008. - №10. - с.62-63.
11. Проведення грошової реформи // Фінанси України. - 1997. - №2.
12. Коваленко Д.І. Гроші та кредит: теорія і практика: Навч. посібник. – К.:ЦНЛ, 2010. – 344 с..
13. Лукінов І. Інфляційна політика, її руйнівні наслідки і шляхи її подолання // Економіка України. - 2004. - №1. - с.3.
14. Мочерний С.В. Основи економічних знань. - Київ: Академія, 2001. - с.270-275.

15. Савчук М. Інфляція в Україні: витоки і сучасний стан // Економіка України. - 2005. - №2. - с.9.
16. Семенова Ю. Механізм інфляції попиту в Україні // Банківська справа. – 2007. – С.273.
17. Чернеко С. Аналіз чинників інфляційних процесів в Україні // Вісник Київського національн. торговельно-економічного університету. – 2008. – №2.– С. 60-66.